

Dr. prof. VJEKOSLAV MASTROVIĆ
Zadar

Organizirano proučavanje našeg mora

Dolaskom na obale Jadranskog mora, naš se narod zapinjućom brzinom formirao u pomorski, razvijajući vrlo uspješno kroz stoljeća sve one grane koje pomorstvo kao kompleksnu pojavu čine takovim. Taj održavani proces nisu prekinula razna historijska zbivanja na našem području, pa niti ona koja su djelove tog područja lomila i kroz izvjesna vremena stavljala pod odvojena upravna ili čak tuđinska državna upravljanja.

Uzevši raspon kroz niz stoljeća, događaji se na Jadranu nižu s puno dinamike i borbenosti, uz ogromne žrtve i uspjehe našeg naroda. Nije bilo lako izdržati na izloženoj raskrsnici svjetova, interesa i sukoba, što je pretstavljao Mediteran, a napose Jadran.

I taj lanac borbe i poteškoća, ali i divnih uspjeha i izdržljivosti, održao se i do naših dana.

Nakon ratnih nevolja drugog svjetskog rata, nadošli su dani obnove i izgradnje materijalnih i duhovnih dobara, koje će dati osnovu novog i boljeg života.

U tim krupnim nastojanjima obuhvaćeno je i naše pomorstvo, te su i uspjesi brzo uslijedili, ne samo zbog odličnih suvremenih uslova, nego i zbog snažne vjekovne tradicije, koja ima svoj stalni akcent: da smo bili i ostali jadranska pomorska zemlja u svim svojim ekonomskim i međunarodno političkim porama. Iz te pozitivne činjenice, koju ne može ništa izbrisati, možemo izvući više koristi i općeg uspjeha, samo ako smo i koliko u planu jadranske pomorske orijentacije svjesniji i aktivniji.

Te su nas misli rukovodile kad smo 1960. godine pokrenuli akciju za izdavanje velikog znanstvenog zbornika iz oblasti pomorstva, koji je izišao 1962. g. povodom 20-godišnjice mornarice i pomorstva Jugoslavije. Ali ta je akcija i pokazala da imamo i naučnih kadrova koji se pomorskom problematikom bave ili se mogu s uspjehom baviti, te da ih treba održati na aktiviranom okupu, te da bi pogrešili ako bi ostali samo na kampanjskom radu vezanim na jednu obljetnicu. To tim prije što su nam potrebe na znanstvenom proučavanju svih grana vezanih za pomorstvo velike i zahtijevaju obzir na opću suvremenu dinamiku, da se što prije zadovolje. Te potrebe nisu samo vezane na proučavanje u svom historijskom razvoju, nego su još više angažirane na unapređenju suvremenog pomorstva, što je u osnovi krajni cilj i jedne i druge djelatnosti. No suvremeno je pomorstvo razvojnije jače istaklo svoj kompleksni značaj, pa je stoga bilo potrebno njegovo izučavanje i unapređenje u znanstvenom smjeru odmah organizacijski postaviti u prikladnom obliku.

Osnovano je 9. rujna 1962. u Splitu Društvo za proučavanje i unapređenje pomorstva Jugoslavije koje je kroz proteklo razdoblje provelo organizaciju svog znanstvenog i društveno-upravnog rada. Naučno-stručni sektor rada provodi se kroz odjele kojih ima osam. Njihovo je sjedište u mjestu u kojem žive većina članova odnosno gdje je odjelni tajnik. Tako su u Rijeci dva odjela: za ekonomiku pomorstva i za pomorsko-tehničke nauke, u Splitu: pomorsko-nautički odjel i odjel za prirodne nauke, u Zadru odjel za pomorsku povijest i arheologiju, a u Zagrebu odjeli: za pomorsko pravo, za pomorsku književnost i terminologiju, te odjel za likovnu umjetnost, muziku i etnologiju priobalnog pojasa. Nedavno je pokrenuto osnivanje devetog odjela i to za pomorsku medicinu.

Unatoč kratkoće vremena odjeli su u prošloj godini počeli s radom, te su neki imali i značajne uspjehe. Prvi su se rezultati odrazili u 29 naučnih rasprava, koje su objavljene u prvoj knjizi redovitog Pomorskog zbornika, koja je izišla početkom rujna 1963. godine. Osim toga obrađene su i druge teme, koje će biti objavljene naknadno. Za druge naučne zadatke počelo se s istraživanjem i radom. Međutim neki su problemi toliko iskočili, da je sa strane odjela bila potrebna intervencija javnim nastupom u obli-

ku naučnih simpozija u Sibeniku (problemi podmorske arheologije kao i suvremene pomorske muzeologije) i u Crikvenici (pomorski turizam s posebnim osvrtom na pitanje obalne plovidbe) ili putem prethodnih intervencija i priprema za savjetovanje, kao što je to slučaj za pomorsko-kadrovsku problematiku (pomorsko školstvo). Od odjela ističu se dobrom organizacijom rada i prvim rezultatima odjel za ekonomiku pomorstva (odjelni je tajnik pomorsko-ekonomski savjetnik Viktor Cerić) i odjel za pomorsku povijest i arheologiju (odjelni je tajnik naučni suradnik Nikola Čolak). Odjel za pomorsko-tehničke nauke vrši pripreme za međunarodni simpozij o automatizaciji u brodogradnji i pomorstvu uopće. Značajna je djelatnost odjela za pomorsku književnost i jezik unatoč tome što zasada ima mali broj članova.

Dobro postavljeni naučno-stručni zadaci i tim u vezi planovi koji jasno zacrtavaju smjernice rada odjela i Društva kao cjeline, u godini 1964. bit će još bolje ostvareni.

Za one grane pomorstva za koje postoje druge stručne ili naučno-stručne organizacije, neće kolidirati njihov rad s Društvom za proučavanje i unapređenje pomorstva Jugoslavije, nego naprotiv one će tim radom upotuniti zajedničku djelatnost i omogućiti, upravo olakšati, da se snage Društva usmjere na one zadatke, koje nitko ne obrađuje i ne rješava.

U društveno-upravnim smjeru članstvo je Društva organizirano u područnim tajništvima, koja vode brigu o svim članovima u pojedinom mjestu, bez obzira u kojem su inače naučno-stručnom odjelu. Takova su tajništva formirana u Piranu, Puli, Rijeci, Zadru, Splitu, Dubrovniku i Kotoru, te Zagrebu, Beogradu i Ljubljani.

Društvo je preko članova pomagača obuhvatilo u suradnju pravne osobe: poduzeća, ustanove, društva i organe vlasti (nadležstva). Takvih članova ima danas u Društvu 65 od kojih su većina sa priobalnog pojasa.

Priveden je kraju i postupak za nove radne članove i članove suradnike. Njihovim izborom povećat će se broj članova u pojedinim odjelima i tako će biti omogućeno bolje obavljanje naučnih zadataka. Kod novog članstva vodit će se računa o osnovnom kriteriju: da je pojedinac svojim dosadašnjim radom na području pomorske i jadranske problematike postigao zapažene uspjehe. Kao naučno društvo nije važno da ima veliki broj članova, nego je bitno da ima kvalitetne članove, naučne i stručne radnike iz oblasti pomorstva, koji su spremni da i nadalje intenzivno rade na proučavanju jadranske pomorske problematike odnosno da produžuju svojim radom na unapređenju pomorske privrede. Dosada Društvo broji 133 člana, od toga ima 115 radnih i 18 članova suradnika.

Krupni je zadatak izvršen: organizacija je provedena u oba kolosjeka. Društvo za proučavanje i unapređenje pomorstva Jugoslavije organizacijski je postavljeno na zdrave noge. Članovi su istaknuti naši naučni i stručni radnici, izabrani doživotno. Na njima je da se u narednom periodu razvije veća djelatnost. A to je tim prije moguće, jer neće biti opterećeni organizacijskim problemima, a osim toga postignuta su izvjesna iskustva i zacrtani putevi ove znanstvene organizacije, koja treba svojim naučnim radom da pomogne ne samo u proučavanju nego i u unapređenju našeg pomorstva, koje nam je jadranskim bivstvom određeno.

